

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

6 ЖИЛД, 6 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 6, НОМЕР 6

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 6, ISSUE 6

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№6 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2023-6>

Бош муҳаррир:
Тўхтасинов Илҳом
п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:
Тухтасинов Илхом
д.п.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:
Tuhtasinov Ilhom
DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр
академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли
ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким
ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил
ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммаед
к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт
Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Хамидулла
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар
ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат
масбул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр
академик. (Узбекистан)

Якуб Умар оглы
д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Миннуллин Ким
д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Керимов Исмаил
д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Куренов Рахыммаед
к.ф.н. (Туркменистан)

Кристофер Жеймс Форт
Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Мирзаев Ибодулло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Балтабоев Хамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Дустмухаммедов Хуршид
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Лиходзиевский А.С.
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Сиддикова Ирода
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Шиукашвили Тамар
д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат
отв. секретарь, PhD, доцент
(Узбекистан)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov
academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli
Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova
Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim
Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail
Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed
Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort
University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar
Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat
PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Naimova Aziza Muxammadovna SEXRLI REALISM VOSITASIDA INVERSIYALASHUV JARAYONI.....	4
2. Kuvandikova Dilbar Ergashovna O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA MULOQOTNING YAKUNLANISHI VA FINALIZATSIYANING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI.....	11
3. Soleyeva Mubina Raxmatovna YAPON XALQ MAQOLLARINI TARJIMA QILISHDA MUQOBILLIK VA MUQOBILSIZLIK MASALALARI.....	15
4. Feruza Odilovna Djabbarova THE CONFLUENCE OF THOUGHT, LANGUAGE, AND EMOTION IN TEACHING ENGLISH.....	20
5. Abduraxmonova Nilufar Zaynobbiddin qizi, O‘rinboyeva Nazokat Zuxriddin qizi NOMLOVCHI BIRLIKLARNI ANIQLOVCHI (NER –Named entity recognition) TIZIMLAR TAVSIFI.....	27
6. Бакаева Нилуфар Абдуллоевна РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТОВ «ЛИТЕРАТУРА» И «МУЗЫКА» В РОМАНЕ ХАРУКИ МУРАКАМИ «КАФКА НА ПЛЯЖЕ».....	33
7. Kuchkorov KHoshimjon KHasanzoda THE ROLE OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN ARTISTIC TRANSLATION.....	39
8. Мажитова Сабохат Жамиловна АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ ҒАЗАЛИЁТИДА “ЖОН” ТИМСОЛИНИНГ ИРФОНИЙ-ТАСАВВУФИЙ МАЪНОЛАРИ.....	45
9. Юсупова Шахноза Абдухафизовна ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ РАЗВИТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ.....	53
10. Юсупова Шахноза Абдухафизовна ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ.....	61
11. Khusanova Khilola Khakhberdievna PROJECT-BASED AND PHENOMENON-BASED LEARNING: A COMPARATIVE ANALYSIS.....	66
12. Шоирахон Умарова ИНСОН ПСИХОЛОГИК ҲОЛАТИНИ ИФОДАЛОВЧИ ТИЛ БИРЛИКЛАРИ (Ш.Исахонова романлари мисолида).....	73
13. Annaqulova Shoxista Shavkat qizi YANGI SO‘Z, NEOLOGIZM VA OKKAZIONALIZM MUNOSABATI.....	80
14. Klicheva Nargiza DEFINITION OF CERTAINTY AND UNCERTAINTY IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES.....	84
15. Saparova Mohira Fayzullayevna LINGVISTIK TEZAVRUS YARATISH TAJRIBASIDAN.....	88
16. Нодир Рахматуллаев НАЗАР ЭШОНҚУЛ НАСРИДА ШАРПА АРХЕТИПИНИНГ ТАЛҚИНИ.....	93
17. Mavlyanova Umida Xodjakbarovna LINGVOPRAGMATIKA ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKNING YO‘NALISHI SIFATIDA.....	99
18. Назирова Шукрия Миадовна ЗАМОНАВИЙ ХИТОЙ ШОИРАЛАРНИНГ ИЖОДИГА ДОИР.....	103

ISSN: 2181-9297

www.tadqiqot.uz

Naimova Aziza Muxammadovna,
o'qituvchi Buxoro davlat universiteti
e-mail: aziza.naimova2020@mail.ru

SEXRLI REALISM VOSITASIDA INVERSIYALASHUV JARAYONI

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.00000000>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Ingliz adabiyotining nodir mahsuli bo'lmish "Midnight's children" romanidagi sexrli realizmning g'ayritabiiy istiqbollar va inversiya elementlari hamda metafiks hikoya qilish texnikalaridagi deformatsion holatlar tahlil qilindi. Ushbu ikkala usulda ham tarixiy inversiya hodisasining prospeksiya va retrospeksiya ko'rinishlari namoyondir. Shuningdek, romanda sexrli realizm yordamida tarixiy voqealarni tasvirlashda hayoliy elementlarni kiritish orqali Rushdi ob'ektiv tarixiy haqiqat imkoniyatlarini shubha ostiga qo'yishga urinadi. Haqiqiy voqealar va Hind tarixidagi odamlar romanning ushbu mo'jizaviy dunyoga kiritilgan va hayoliy elementlar bilan aralashgan.

Kalit so'zlar: sexr, realizm, metafiks, istiqbol, paranormal, haqiqat, irrotsional, defamiliarizatsiya, tarixiy inversiya, telepatiya, his-tuyg'u, vaqt sayohati, vaqt labirinti, bashorat, kelajak.

Наимова Азиза Мухаммадовна

преподаватель

Бухарский государственный университет

e-mail: aziza.naimova2020@mail.ru

ПРОЦЕСС ИНВЕРСИИ ЧЕРЕЗ МАГИЧЕСКИЙ РЕАЛИЗМ

АННОТАЦИЯ

В этой статье были проанализированы сверхъестественные перспективы и инверсионные элементы волшебного реализма в романе "Дети полуночи", редком произведении английской литературы, а также деформационные состояния метафизических методов повествования. В обоих этих методах проявляются перспективные и ретроспективные проявления исторической инверсии. Также, включив в роман элементы фантастики при описании исторических событий с помощью магического реализма, Рушди пытается поставить под сомнение возможности объективной исторической правды. Реальные события и люди из индийской истории включены в этот чудесный мир романа и смешаны с фантастическими элементами.

Ключевые слова: магия, реальность, метафискс, перспектива, паранормальные явления, реальность, иррациональность, дефамиляризация, историческая инверсия, телепатия, эмоции, путешествие во времени, лабиринт времени, пророчество, будущее.

Naimova Aziza Mukhammadovna,
teacher Bukhara State University
e-mail: aziza.naimova2020@mail.ru

THE PROCESS OF INVERSION THROUGH MAGICAL REALISM

ANNOTATION

This article analyzes the supernatural perspectives and inversional elements of magical realism by the novel "Midnight's Children", a rare novel of English literature, as well as the deformation states of metaphysical storytelling methods. Both of these methods show promising and retrospective manifestations of historical inversion. Also, by incorporating fantastic elements in describing historical events using magical realism in the novel, Rushdie attempts to question the possibilities of objective historical reality. Real events and people in Indian history are included in this miraculous World of the novel and mixed with fantastic elements.

Key words: magic, realism, metafiction, perspective, paranormal, reality, irrational, defamiliarization, historical inversion, telepathy, emotion, time travel, time labyrinth, prophecy, the future.

Kirish. Sehrli realism bu o`ziga xos janr bo`lib, o`zining uslubi va ta`sirchanlik bo`yoqlari orqali adabiy fantastika va san'atda alohida o`rin egallagan. U dunyoga real qarashni bo'yaydi, shu bilan birga sehrli elementlarni qo'shadi, ko'pincha fantaziya va haqiqat o'rtasidagi chiziqlarni xiralashtiradi. Bu janr ko'pincha adabiyotga, xususan, romanlarda uchraydigan, boshqacha real yoki dunyoviy muhitda taqdim etilgan sehrli yoki g'ayritabiiy hodisalarga ishora qiladi. Bu turkumdagi romanlar o'quvchilarning his-tuyg'ularini jalb qilish bilan birga, haqiqat va noreal o'rtasidagi assotsiatsiyalarni yaratishi o'quvchiga haqiqatni qayta tiklashga yordam berishini ko'rsatadi. Haqiqat sifatida tasvirlanilgan voqea-hodisalar aslida bir cho`pchakdek, asl haqiqatning soyasida ko`rinayotgan sarobdir. Yolg'on va rost orasida bir parda tortilgandek go`yo. Kitobxon bu ikki qarama-qarshiliklardan asl mohiyatni anglab yetishi uchun o`z ichki tuyg'ulariga tayanishi, muallifning maqsadini anglashi lozim.

Tadqiqot metodologiyasi. Sexrli realizm ustida ko`plab tadqiqotlar olib borgan Varnes ismli olim bu janrga quyidagicha ta'rif berib, sexrli realism bu adabiy hikoya qilish usuli, ya'ni ma'lum bir badiiy nasr analizida asosiy e'tibor sexrli realizmga emas, balki vaziyatni o'rganish romanlarida qo'llaniladigan sexrli realistik hikoya usullariga, g'ayritabiiy istiqbollarni qo'llash, defamiliarizatsiya va inversiya kabi sexrli realistik hikoya usullari muhim rol o'ynashini anglatadi.

Bir qator Langdon, Spindler hamda Rosenberg, kabi olimlarning ta'kidlashicha, sehrli realizm o'quvchining hikoya bilan hissiy bog'lanishiga murojaat qilish orqali haqiqatni ifodalaydi deya ta'kidlashadilar. Teya Rozenbergning fikriga ko'ra, "fantaziya va ayniqsa sehrli realizm - tajribaning mohiyatini, ikkita bir-biriga mos kelmaydigan dunyoning bir-biriga bog'langan tuyg'usini realizmga qaraganda umumiyroq ma'noda etkazishga harakat qiladi". Sehrli realistik matnlarni o'qishda ma'nolarning ko'pligiga ochiqlik muhim, chunki o'quvchi ko'pincha hikoyaning ma'nosini mustaqil ravishda izohlashi talab qilinadi. Sehrli realistik matnni sharhlashda o'quvchi faol ishining muhim elementlaridan biri sehrni haqiqat bilan bog'lash qobiliyatidir. Muhimi, bu xususiyat faqat o'quvchi matnga hissiy jihatdan jalb qilingan taqdiridagina mumkin. Arva bunday hissiy ishtirokni batafsil muhokama qiladi va sehrli realizmning giperrealligi "qayta yashash mumkin bo'lgan voqelik turi" ekanligini taklif qiladi, bu "vakolatlanishni to'sib qo'yishi kerak bo'lgan ekstremal ta'sirlarni taqlid qilish orqali tasvirlab bo'lmaydigan narsalarni qayta tiklaydigan tasvirlar orqali hamdardlik yaratadi" birinchi navbatda".

Natijalar va ularni muhokama qilish. Quyida biz g'ayritabiiy istiqbollarni qo'llash hamda inversiya kabi usullar yordamida sexrli realistic jarayonga yuzlanamiz. Dastavval, sehrli realizmda inversiya tushunchasini anglash uchun biz haqiqiy va sehrli o'rtasidagi munosabatlarga urg'u beramiz. Vaholangki, tabiiy va g'ayritabiiy, mantiqiy va irratsional ranglaridagi syujet voqeotlari bir-biriga mutanosib holatda muallif xohish-irodasiga teng ravishda inversiyalashadi. Tahlil obyektimiz

ostiga Salman Rushdi ijodiga oid “Midnight’s children” romanidagi sexrli realizm muammo hamda yechimlari olingan bo`lib, ularning tub mohiyatini anglash, real va noreal o`rtasidagi assotsiativ bog`liqlikni ajratish, hamda haqiqiy voqelikni qayta yaratish maqsadida hissiy ong va inversiya katta rol o`ynaydi. Bu o`rinda inversiya hodisasi ma`lum jarayon uchun ham havo, ham suv desak mubolag`a bo`lmaydi. Sababi, asl mohiyatni ijodkor kitobxonga oshkora ko`rinishda emas, balki parda ostida “ishoralar” orqali albatta sexrli realizm janri o`laroq tasvirlanilgan, asliyatga ikki hodisani inversiyalash – o`zgartirish funksiyasi yordamida erishiladi. Ya`ni, Salman Rushdi “Midnight’s children” romanida katta e`tibor qaratgan jarayon bu Yarim tun bolalarining o`zaro tashkillashtirilgan Forumi bo`lib, eng asl haqiqat va yolg`on shu birlashuv ostiga yashiringan edi: to act as a sort of national network, so that by opening my transformed mind to all the children I could turn it into a kind of forum in which they could talk to one another, through me. So, in the early days of 1958, the five hundred and eighty-one children would assemble, for one hour, between midnight and one a.m., in the lok sabha or parliament of my brain.

Ushbu misolda asar boshqahramoni Salim Sinay olloh tomonidan unga in`om etilgan qobiliyat yordamida 1958 yil o`n yoshga yetganida o`sha kecha tug`ilgan tengdoshlarini xayolan o`z miyasida yig`ib, konferensiya tashkillashtirgani, bu yig`ilish bir soat davom etgani, ya`ni soat tungi 12:00 dan 13:00 gacha vaqt oralig`ida davom etishi, shuningdek, o`sha kecha tug`ilgan 581 nafar bola ishtiroki va eng muhimi bu forumni 581 nafar bolalardan tashqari hech bir kimsa na eshita olar va na ko`ra olar edi. Barcha voqealar Salimning miyasida sodir bo`lar edi. Bu xususiyat sexrli realizmning xosligi bo`lib, voqealar rivoji Baxtinning izohiga ko`ra tarixiy inversiyaning hozirgi zamonda sodir bo`lishliklari yer sharining qaysidir bir puchmoqlarida, okean ortidami, yerdami, yerda topilmagan taqdirda, yer ostidami, unda ham topilmasa osmondami deb bergan ta`rifiga mos kelar edi. Demak, yuqoridagi ikkala konsepsiyadan kelib chiqib shu xulosaga kelish mumkinki, sexrli realizmga xos Salim miyasidagi voqeotlar bilan, Baxtinning tarixiy inversiya hodisasining hozirgi zamon ta`riflari bevosita bir-biriga o`xshash. Shu o`rinda ta`kidlash joizki, bo`lib o`tgan forum g`ayritabiiy shaklda, bir inson miyasida sodir bo`lishi, bu voqeotning noan`anaviy parallel vaqt va makonda amalga oshganidan dalolat beradi. Shuningdek, protagonist muallifning parallel vaqt davrlaridan foydalanib, voqealar uning singlisi hamda turli qon guruhlari Omega va Alfa voqealari forum yig`ilishiga bog`lanishi hozirgi zamon tasviri g`ayritabiiy ravishda (parallel o`zga vaqt davrida) kasb etishiga zamin yaratdi. Shu o`rinda professor Lixachovning ijodkor asar vaqtini tarixiy vaqt bilan chambarchas bog`liq holda yoki undan ajratilgan holda - o`ziga xos tarzda tasvirlashi mumkin; o`tmish, hozir va kelajakni turli xil kombinatsiyalarda tasvirlashi mumkin degan fikriga isbot topdik. Ya`ni romandagi asosiy vaqt oqimi forum voqealarigacha bir maromda kechayotib, ayni voqea jarayonida vaqt umumiydan ajratildi va hozirgi zamon o`zgacha tus oldi, xuddi begona sirtqi vaqt va o`zga olamda g`ayrioddiy voqea sodir bo`lgani kabi, bu vaziyat bir tomondan ikki vaqt oqimining (umumiy va sirtqi) inversiyalanishi, ikkinchi tomondan esa sexrli realizmning ham inversiya usuli, ham g`ayritabiiy istiqbollarni qo`llash usuli amalga oshirilmoqda. Shu o`rinda ushbu noodatiy forumning asl mohiyati nimada, nima sababdan Salman Rushdi Yarim tun bolalarini yaratdi, forum hamda o`zgacha qobiliyat egalari bilan muallif nimani ko`rsatmoqchi degan savol tug`ilishi mumkin? Sexrli-realistik matnda biz haqiqat va fantaziya dunyosi o`rtasidagi ziddiyatni kashf eta olamiz va har bir dunyo boshqasidan xayoliy dunyoni yaratish uchun ishlaydi; ushbu romanda bolalar sehr orqali realistlik o`z ovozlari yaratadilar, bu ovozlari chiqaradilar va uni eshitishga majbur qiladilar. Yuqorida sexrli realizmga izoh berayotib, uning haqiqat va sexr o`rtasida mutanosiblikni saqlashi hamda almashinuv jarayoni yordamida sexrdan asliyatni ajratib asl tarixiy o`tmishni hikoya qilishda va bu haqiqiylikni qayta jonlantirish ayni zarurat edi. Romanda sehrli realizm yordamida tarixiy voqealarni tasvirlashda hayoliy elementlarni kiritish orqali Rushdi ob`ektiv tarixiy haqiqat imkoniyatlarini shubha ostiga qo`yishga urinadi. Haqiqiy voqealar va Hind tarixidagi odamlar romanning ushbu mo`jizaviy dunyosiga kiritilgan va hayoliy elementlar bilan aralashgan. Ikkinchi tomondan esa muallif tarixiy faktlarni va ularga teng parodiyalarni to`g`ridan-to`g`ri emas, balki yopiq holatda tasvirlashga urindi. Shuningdek, asardagi forum hind siyosiy hayotini, undagi zo`ravonliklar va qarama-qarshiliklar, ikki din vakillari o`rtasidagi nizoni, uning a`zolari esa hind siyosatchilari bo`lib, ularning kirdikorlari va munosabatlari yashirin holatda kitobxonga taqdim

etilmoqda. Shuningdek, Hindistondagi Kommunistik harakat muammolari va jamiyatdagi kambag'allar va oddiy aholi ushbu tarixiy jarayonni qay holatda boshdan kechirayotganini kuzatish imkoniyatini beradi. Ayni paytda Rushdi parodiyasining maqsadi nafaqat mustamlaka davrida, balki mustamlakadan keyin ham tarixni yozishdir, chunki Rushdi so'nggi Hind siyosatchilari qo'lidagi tarix xuddi monologik ekanligini ko'rsatadi. U, ayniqsa, Indira Gandhi va uning siyosatiga ko'priki burish uchun kuch ishlatganligi sababli hujum qiladi.

Sehrli realizmda inversiya tushunchasini tushunish uchun biz haqiqiy va sehrli o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor qaratishimiz lozim. Umumiy jihat shundan iboratki, haqiqiy va sehrning xususiyatlari va tarkibiy qismlari ag'dariladi, ularning birgalikda yashashiga putur yetkazilmaydi. Inversiya realni g'ayritabiiy, tabiiyni g'ayritabiiy, hayvonni inson va hokazo sifatida tasvirlashdan iborat. Ushbu misolda esa Salimning transformed mind ya'ni, uning haqiqiy-insoniy miyasi va sexrli-noinsoniy xususiyatga inversiyalashgani bu orqali muallif haqiqat va noreal tushunchalarining shakl-mohiyatini yo'qotib, bu ikki tushunchaning birgalikda yashashiga erisha oldi. Miyaning bu shaklda o'zgarishi noodatiy qobiliyatdan darak beradi: I should explain that as my mental facility increased, I found that it was possible not only to pick up the children's transmissions; not only to broadcast my own messages; but also (since I seem to be stuck with this radio metaphor) to act as a sort of national network, so that by opening my transformed mind to all the children I could turn it into a kind of forum

Ya'ni, ushbu romanda muallif qo'llagan sexrli realizm ichidagi dastlabki tasvirlanilgan g'ayritabiiy istiqbol bu bosh qahramon va so'zlovchi Salimning metaforik tarzda 580 nafar bolalar ovozi eshita olishi, o'z xabarlarini translyatsiya qilishi va milliy radio tarmog'i sifatida harakatlanib, katta forum tashkillashtira olish xususiyatlaridir. Bu xususiyatlarning birortasi normal holatdagi jarayonda insonga xos bo'lgan odamiylik xislati deb aytoilmaymiz. Sehrli realistik rivoyatlarning yana bir muhim xususiyati dunyoni insoniy va noinsoniy nuqtai nazardan ko'rsatish imkoniyatidir. Bu o'quvchi uchun tadqiqotchi Arva ta'kidlaganidek, dunyoni har xil nuqtai nazardan talqin qilish tajribasini yaratadi, ularning har biri bir xil ahamiyatga ega. O'quvchi tasavvurining ushbu istiqbollarni "o'zlashtirishga" jalb etilishi yosh o'quvchi uchun bir xil voqeani turli nuqtai nazardan ko'rish va tanqidiy munosabatni rivojlantirish uchun aks ettiruvchi kontekst yaratadi. Bu xususiyat hikoyaning sehrli realistik uslubini didaktik bo'lmagan va o'quvchiga o'z talqini va mulohazalarini yaratish uchun joy beradi. The only problems were that our Keralan member (who could, you remember, travel through mirrors) accidentally ended up emerging through a restaurant mirror in the smarter part of New Delhi, and had to make a hurried retreat; while the blue-eyed member for Kashmir fell into a lake and accidentally changed sex, entering as a girl and emerging as a beautiful boy.

Ushbu misolda yarim tun bolalarining navbatdagi xislati tasvirlanilgan bo'lib, ijodkor insoniy va noinsoniy qobiliyatlarni bir syujet ichida tasvirladi. Bu o'rinda bolalarning roli ikki xil: birinchidan, ular metaforik tarzda sehrgarlarga xos bo'lgan g'ayritabiiy qobiliyatga ega, aniqrog'i, ular turli insonlarning miyasidagi fikrlarni eshita olish telepatiyasiga, kuchli tizzalariga, oyna orqali turli makonda sayohat qilish, inson jinsini o'zgartirish, o'tmish va kelajakka vaqt bo'ylab sayohat qilish kabi paranormal xususiyatlarga ega; ikkinchidan, ular oddiy insonlar kabi doimiy hayot kechirishadi. Muallif aynan bolalarni ushbu qobiliyat bilan yaratishining sababi siyosat arboblarning hamda hind boshqaruv vakillarining oddiy xalqdan ko'ra nechog'lik qudratli kuchga egaligini ko'rsatishni maqsad qilgan. Shuningdek, ular orqali Hindistonning o'tmishdagi asl tarixi qay yo'sinda tus olganligini ko'rsatmoqchi: And there were other factors at work as well. Children, however magical, are not immune to their parents; and as the prejudices and world-views of adults began to take over their minds, I found children from Maharashtra loathing Gujaratis, and fair-skinned northerners reviling Dravidian 'blackies'; there were religious rivalries; and class entered our councils. The rich children turned up their noses at being in such lowly company; Brahmins began to feel uneasy at permitting even their thoughts to touch the thoughts of untouchables; while, among the low-born, the pressures of poverty and Communism were becoming evident ... and, on top of all

Ushbu misolda Rushdi metafiks hikoya texnikasidan juda samarali foydalanib, tarixiy haqiqatni parodiya hamda inversiya qilish orqali erisha oldi. Ushbu strategiyalar o'quvchining

parodiya va o'zgartirilgan adolatni tan olishiga bog'liq va shuning uchun adabiy va talqin qilish qobiliyatining ma'lum darajalarini o'z ichiga oladi. Yolg'on va rost o'rtasidagi o'yin inversiyalashuv jarayonini keltirib chiqargan. Shu o'rinda sehrli realizmning yana bir - faktlarni eslatmaslik, balki bilvosita taqdim etish orqali - o'quvchini xabardor qilishning didaktik bo'lmagan xarakteriga yuzlanamiz. Ammo hikoyaga ma'no beradigan va bilvosita aylantiradigan o'quvchi tasvirlarni haqiqiy faktlarga aylantiradi hamda bu jarayon uning empatiyasini rag'batlantirishga yordam beradigan eng asosiy xususiyatdir. Shuningdek, matn hissiy munosabatida o'quvchi bilimlarni egallashda faol rol o'ynaydi va global muammolar haqida didaktik bo'lmagan ma'lumotga ega bo'ladi. Ya'ni, bu o'rinda bolalar aslida siyosiy vakillarni, turli hududlarda (Maharashtra Gujarat) yashovchi hind bolalari bir-biridan jirkanishi oddiy xalqning yashash sharoitiga qarab munosabatlaridagi o'zgarish, tabaqalanish, irqchilik, diniy nizo, kapitalizm va kommunistik o'rtasidagi raqobatlar parodiya qilingan. Shu o'rinda avtor parodiyalarni kitobxoniga havola qilish bilan birga, birdamlik va tenglik mavzularini ilgari surib, ushbu jarayonning kelajakda nechog'lik jiddiy muammolarga sabab bo'lishi va bu falokat butun millat tanazzuli bo'lish ehtimollari ijodkor tomonidan taxmin qilingan: The gradual disintegration of the Midnight Children's Conference –which finally fell apart on the day the Chinese armies came down over the Himalayas to humiliate the Indian fauj - was already well under way...

Navbatdagi metafiks hikoya texnikasidagi inversiya obyektlari Yarim tun bolalarining konferensiyasi hamda Hindiston davlati bo'lib, muallif ularning parchalanish jarayonini parodiya sifatida talqin qilib, davlat kelajagi ushbu texnika orqali bashorat qilinmoqda va tarixiy inversiyaning prospektiya usulini namoyon qilmoqda. Ya'ni konferensiya Xitoy armiyasi Himolay tog'lari osha soxta hindlarni kamsitish uchun kelgan kun to'liq parchalanib ketgandi deb aytmoqchi. Bu misoldagi soxta so'zining hindlarga nisbatan ishlatilishining sababi ularning o'zaro inoq emasligi, ular ichida bir-birini kamsitish, mensimaslik, nizo va tafovutlarning ichki urush va begonalashish ziddiyatlarini keltirib chiqarganligi sababli ularni bir butun xalq emasligiga ishora qilmoqda. Bu ishoralarning bari Hindiston va butun hind xalqining kelajagidan bashorat qilinib, prospektiya hodisasini amalga oshirmoqda.

Up in Kashmir, Narada-Markandaya was falling into the solipsistic dreams of the true narcissist, concerned only with the erotic pleasures of constant sexual alterations; while Soumitra the time-traveller, wounded by our refusal to listen to his descriptions of a future in which (he said) the country would be governed by a urine-drinking dotard who refused to die, and people would forget everything they had ever learned, and Pakistan would split like an amoeba, and the prime ministers of each half would be assassinated by their successors, both of whom - he swore despite our disbelief - would be called by the same name ... wounded Soumitra became a regular absentee from our nightly meetings, disappearing for long periods into the spidery labyrinths of Time.

Ushbu parcha yana bir sexrli realizmning g'ayritabiiy istiqbollariga misol bo'lib, unda yarim tun bolalaridan Narada-Markandaya – jins o'zgartiruvchi hamda Saumitra ismli bola o'ziga xos qobiliyat egasi – vaqt bo'ylab sayohat qila olish xususiyatiga egaligi bilan u kelajakka sayohat uyushtirib, Pokistonning yaqin kelajagidan bashoratni do'stlari bilan muhokama qilganida ijobiy fikr qabul qilolmadi. Bu o'rinda avtor prospektiya usulini bashorat vositasida namoyon qilmoqda. Ya'ni mamlakatni o'lishdan bosh tortgan siydik ichadigan dotard boshqarishi, xalq o'zining butun xotirasidan ayrilishi, Pokiston amyoba singari bo'linib ketishi hamda bo'lingan mamlakatning har bir qismini alohida bosh vazirlar boshqarishi ammo kuni kelib o'z vorislari tomonidan o'ldirilishlari oldindan ishora qilindi. Saumitradagi vaqtga sayohat qilishlik qobiliyati bir tomondan sexrli realizm elementi, ikkinchi tomondan tarixiy inversiyaning kelajak sayohati kabi funksiyalarni o'zida jamlab ko'rsatayotgan bo'lsada bu o'rinda metafiks texnikasini ham sezishimiz mumkin. Ya'ni xalqning xotirasidan ayrilishi parodiya sifatida – o'z anana-udumlari, avlod-ajdodlari haqidagi g'oyalarning yot tushunchalarga inversiyalashishi – mamlakatning bo'linib turli vazirlar tomonidan boshqarilishi sababi o'laroq yuzaga chiqqan vaziyat o'ta rangdor texnikalar orqali kitobxon hukmiga havola etilgan.

...' Tai, forecasting the fisherman on my wall, pointed at the mountains. 'So old, nakkoo!' Aadam, the nakkoo, the nosey one, followed his pointing finger. 'I have watched the mountains being born; I have seen Emperors die. Listen. Listen, nakkoo ...' - the brandy bottle again, followed by

brandy-voice, and words more intoxicating than booze -'... I saw that Isa, that Christ, when he came to Kashmir.

Romanda sehrli realizmning yana bir ko'rinishi-bu belgi Tai, qayiqchi, ayniqsa, Taining qadimgi davrlardan ekanligi haqidagi da'vosi. U shunchalik keksa ekanligini ta'kidlaydiki, u hatto "tog'larning tug'ilishiga guvoh bo'lgan" va "hatto imperatorlarning o'lishini ko'rgan" – shuningdek, u " Iso Masihni Kashmirga kelganida ko'rganligini" aytdi. Rushdi Taining bunday tasavvur qilib bo'lmaydigan umrini tasvirlashining sababi shundaki, u Taini eski va mustamlakachilikgacha bo'lgan Hindistonni tasvirlashini xohlagan. O'sha davrdagi tinchlik, osoyishtalik, qarindosh-urug'chilik tuyg'ulariga qaytishlik istagini ko'rsatgan. Ushbu misoldagi vaqt davrlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, avtorning bir necha asr oldingi voqealar guvohi bo'lgan Taini fleshbek texnikasi orqali davrlar aro sayohat qilganligini majoziy ma'noda sexrli realizm elementi bilan vobasta tasvir ostiga oldi.

Xulosa. Umumiy qilib shu fikrni bildirish mumkinki, Rushdi fantastik va haqiqatni aralashtirish, vaqtni aylantirish, fantaziya va xalq hikoyalarini qo'shish orqali sehrli realistik elementlardan foydalangan. Uning sehrli realizmi ko'proq psixologik va ichki olamlardan, ichki to'qnashuvlardan va zaiflik momentidan, ishonchsiz hikoyachini hikoya qilish usulidan va umuman shaxslarning e'tiqodlari, urf-odatlar va illyuziyalaridan kelib chiqadi. Shuningdek, tarixiy inversiya usullari, metafiks va hikoya texnikalar avtorning o'z maqsadiga erishishi uchun keng imkoniyatlarni namoyon bo'lishiga zamin hozirladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Baxtin M. Romanda zamon va xronotop shakllari. – T.: Akademnashr, 2015. – bet.287.
2. Rushdie Salman. Midnight's children. – L.: Penguin books, 1991. – P.446.
3. Ingalagi Basitanjum Ab Jabbar. A Study On The Magic Realism In Midnight's Children And Its Impact To The Literary Work. Ilkogretim Online - Elementary Education Online, 2021; Vol 20 (Issue 1): pp. 6193-6200<http://ilkogretim-online.org>
4. Gurunathan, Surya. Postmodern historical narratives in salman rushdie's midnight's children. 2022/07/21
5. Naimova, A. (2020). The main peculiarities of Herbert Wells and Hojiakbar Shaykhov's famous science fiction works. Theoretical & Applied Science, (3), 417-420. <http://www.t-science.org/arkivDOI/2020/03-83/PDF/03-83-78.pdf>
6. Naimova, A. (2020). Historical inversion on the example of the great uzbek writer Isajon Sulton's work *Boqiy darbadar*. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 10(9). [//journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2297](http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2297)
7. Naimova, A. (2020). Yetuk o'zbek adibi Isajon Sultonning, *Boqiy darbadar* asari misolida tarixiy inversiya. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 1(1). [//journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2297](http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2297)
8. Naimova, A. (2020). O'zbek adabiy nasrida tarixiy inversiyaning tutgan ornı. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 1(1). [/journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2304](http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2304)
9. Naimova, A. (2020). Tarixiy inversiyaning adabiyotdagi o'rni va uning turlari. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 1(1). [//journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2295](http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2295)
10. Rushdie, Salman. 1995. *Midnight's Children*. London: Vintage. 1991. *Imaginary Homelands: Essays and Criticism 1981-1991*. London: Granta Books.
11. Conner, Mark C. 1997. "Midnight's Children and the Apocalypse of Form" in *Critique* 38: 289-299.
12. Cundy, Catherine. 1996. *Salman Rushdie*. Manchester: Manchester U P.
13. Hutcheon, Linda. 1985. *Theory of Parody*. London: Routledge.
14. Madhusudhana Rao, M. 1992. *Salman Rushdie's Fiction: a Study: Satanic Verses Excluded*. New Delhi: Sterling Publishers.
15. McHale, Brian. 1994. *Postmodernist Fiction*. London: Routledge.

16. Reder, Michael. 1999. "Rewriting History and Identity: The Reinvention of Myth, Epic, and Allegory in Salman Rushdie's *Midnight's Children*" in *Booker*. 225-254.
17. Srivastava, Aruna. 1991. "The Empire Writes Back: Language and History in *Shame* and *Midnight's Children*" in *Tin*, Helen and Ian Adam. 65-78.
18. <http://www.academia.edu/512723/>
19. POSTMODERNIST_HISTORICAL_NOVELS_JEANETTE_WINTERSONS_AND_SALMAN_RUSHDIES_NOVELS_AS_HISTORIOGRAPHIC_METAFICTIONS

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

6 ЖИЛД, 6 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 6, НОМЕР 6

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 6, ISSUE 6

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000